

Ilmastosuunnitelmien laatiminen kunnissa

Hinku-verkoston kevätpäivät

3.5.2023

Teemu Ulvi

Suomen ympäristökeskus

LIFE17 IPC/FI/000002 LIFE-IP CANEMURE-FINLAND Projekti on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Tämän esityksen sisältö edustaa ainoastaan CANEMURE-projektin näkemyksiä ja CINEA / Komissio ei ole vastuussa esityksen sisältämän informaation mahdollisesta käytöstä.

Uusi ilmastolaki tuli voimaan 1.7.2022

- Asettaa kunnianhimoiset ilmastotavoitteet (2 §)
 - ▶ ihmisen toiminnasta aiheutuvat kasvihuonekaasujen päästöt vähentyvät ja nielujen aikaansaamat poistumat kasvavat siten, että kasvihuonekaasujen päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin poistumat viimeistään vuonna 2035 ja että poistumat kasvavat ja päästöt vähenevät edelleen myös sen jälkeen
 - ▶ taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät vuoteen 2030 mennessä vähintään 60 %, vuoteen 2040 mennessä vähintään 80 % ja vuoteen 2050 mennessä vähintään 90 %, mutta pyrkien tasoon 95 % verrattuna vuoteen 1990 sekä
 - ▶ ilmastomuutokseen sopeudutaan edistämällä ilmastoriskien hallintaa ja ilmastokestävyyttä.
- Määrittelee ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän
 - ▶ Neljä kansallista suunnitelmaa
 - ▶ keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (KAISU)
 - ▶ pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma
 - ▶ ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma (KISS)
 - ▶ maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU)
 - ▶ Valtioneuvoston tulee antaa vuosittain eduskunnalle ilmastovuosikertomus, joka on keskeinen työkalu päästökehityksen, ilmastopolitiikan toteutumisen ja päästövähennystavoitteiden saavuttamisen seurannassa

Ilmastolaki muuttui 1.3.2023

- Ennen muutosta ilmastolaki koski vain valtion viranomaisia
- 1.3.2023 alkaen tuli voimaan lakimuutos, jonka myötä kunnille asetetaan velvoite laatia ilmastosuunnitelma ja määrätään suunnitelman sisällöstä ja valmistelusta ja lisätään lakiin muutoksenhakua koskevaa säätelyä
- Lain siirtymäsäännösten mukaan ilmastosuunnitelma on laadittava viimeistään vuonna 2025 alkavalla valtuustokaudella
- Suunnitelman valmisteluun on haettavana valtionavustus

Miksi kunnille asetettiin ilmastosuunnitelman laatimisvelvoite?

- Tavoitteena on
 - ▶ edistää ilmastolain tavoitteiden toteutumista
 - ▶ vahvistaa kuntien ilmastotyötä
 - ▶ tehostaa ilmastotyötä alueellisesti ja paikallisesti
 - ▶ vauhdittaa kuntien tekemiä ilmastotoimia erityisesti sellaisissa kunnissa, joissa ilmastotyö ei ole vielä käynnistynyt tai edennyt pitkälle.
- Suunnitelmavelvoitteen tausta-ajatuksena on, että
 - ▶ kunta voisi toteuttaa ilmastotoimiaan omista lähtökohdistaan ja painottaa suunnitelmassaan sille keskeisiä asioita
 - ▶ velvoitteen myötä kuntien ilmastotyön halutaan tulevan osaksi kunnan strategista työtä ja muuta päätöksentekoa

Ilmastolain 14a §: Kunnan ilmastosuunnitelma

Kunnan on laadittava taikka päivitettävä ilmastosuunnitelma vähintään kerran valtuustokaudessa. Suunnitelmassa on oltava:

- 1) tavoite kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämisestä kunnassa;**
 - 2) toimet, joilla kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään kunnassa;**
 - 3) tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä kunnassa;**
 - 4) tiedot suunnitelman toteutumisen seurannasta;**
- 5) muut kuin 1-4 kohdassa tarkoitetut tarpeellisiksi katsotut seikat.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tavoitetta asettaessaan kunnan on otettava huomioon 2 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitetut tavoitteet. Mainitun momentin 1 kohdassa tarkoitettu nielujen aikaansaamien poistumien kasvamista koskeva tavoite on otettava huomioon myös, jos kunta asettaa suunnitelmassa poistumatavoitteita tai nieluja koskevia toimia. Jos kunta asettaa suunnitelmassa ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevia tavoitteita tai toimia, on otettava huomioon mainitun momentin 4 kohdassa tarkoitettu tavoite.

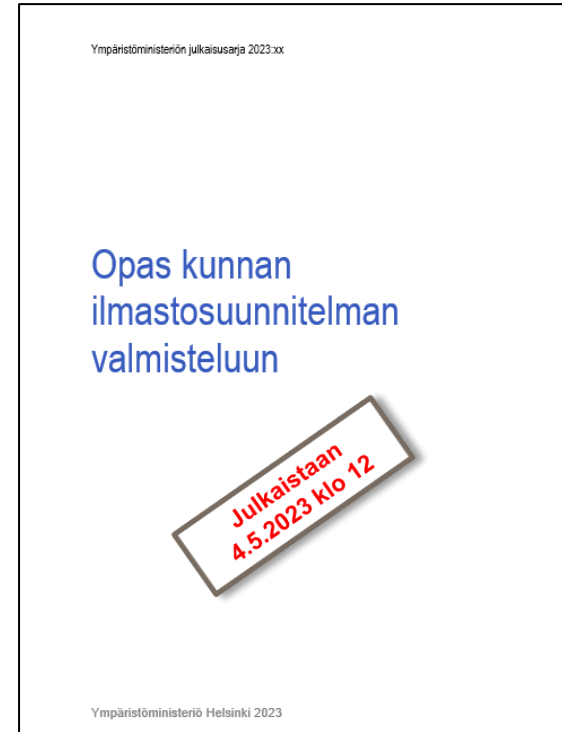
Kunnan ilmastosuunnitelman hyväksyy valtuusto. Kunnan on seurattava suunnitelman toteutumista. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (410/2015) 37 §:ssä tarkoitetussa kuntastrategiassa sekä 115 §:ssä tarkoitetussa toimintakertomuksessa.

Kunta voi laatia tässä pykälässä tarkoitetun suunnitelman myös yhdessä alueen muiden kuntien kanssa. Yhteisessä suunnitelmassa on oltava kuntakohtaiset tavoitteet ja toimet. Yhteinen suunnitelma hyväksytään kunkin kunnan valtuustossa.

Ympäristöministeriö voi myöntää kunnalle valtionavustusta tässä pykälässä tarkoitetun suunnitelman laatimista tai päivittämistä varten valtion talousarviossa osoitetun määrärahan puitteissa. Avustukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Ilmastosuunnitelmien laatimisopas on kuntien tukena

- Lakimuutoksen valmisteluvaiheessa kunnat toivoivat yksityiskohtaisia ja yksinkertaisia ohjeita suunnitelman laadintaan
- Opas pohjautuu ilmastolain säädöksiin ja niiden perusteluihin
- **Oppaan tarkoituksena on tarjota kunnille tietoa erityisesti ilmastolain vähimmäisvelvoitteiden täyttämisestä**
- **Vähimmäisvelvoitteiden ylittävät ohjeistukset on esitetty suosituksina, esimerkkeinä tai hyvinä käytäntöinä**
- Oppaan kohderyhmänä ovat erityisesti ilmastotyötään aloittelevat kunnat
- Oppaaseen sisältyy kuitenkin ohjeita kattavamman ilmastosuunnitelman laatimiseksi, joten se tarjoaa tietoa myös ilmastotyötä jo tehneille kunnille

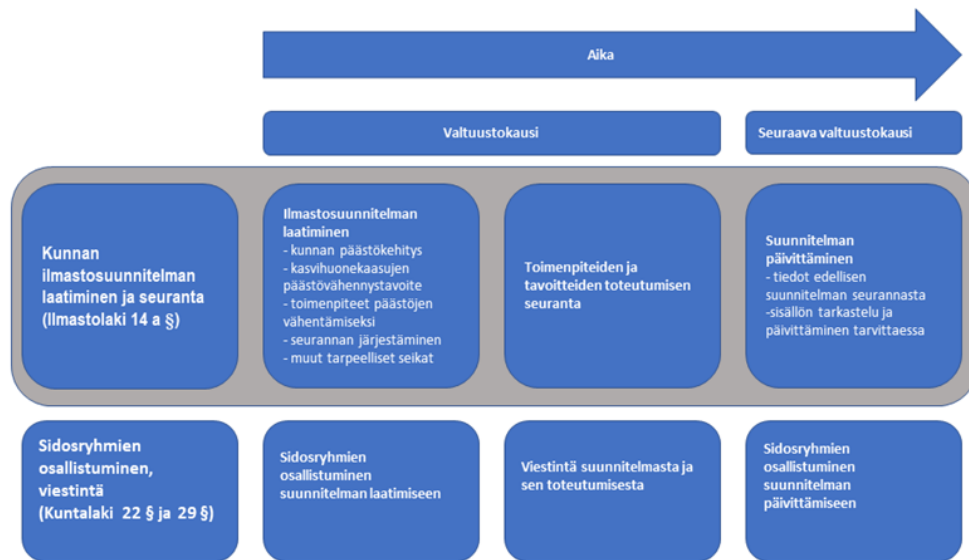

Oppaan sisältö

- kuntien ilmastosuunnitelma-velvoite ilmastolaissa
- yleiskuva kuntien ilmastotyöstä
- ohjeistusta ja vaihtoehtoja suunnitteluprosessiin ja resurssointiin
- ilmastosuunnitelman sisällön suunnittelu
- ohjeistuksia ilmastolain vähimmäisvaatimuksia kattavamman ilmastosuunnitelman laatimiseen
- esimerkkilistauksia ilmastotoimista

Ilmastosuunnitelman laatiminen

Ilmastosuunnitelma velvoite käynnistää jatkuvan suunnitteluprosessin

Vaihtoehtoja suunnitelman laatimiseen ja esittämiseen

1. Kunta voi laatia suunnitelman virkatyönä
 2. Kunta voi palkata asiantuntijan laatimaan suunnitelmaa
 3. Kunta voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita
- Kunnat voivat laatia yhteisen suunnitelman
 - Kunnat voivat hakea valtionavustusta suunnitelman laatimiseen
 - Ilmastosuunnitelma voidaan liittää osaksi kunnan jotakin toista suunnitelmaa tai laajempaa ohjelmaa
 - Ilmastosuunnitelmasta voidaan käyttää myös muuta nimeä, mutta silloin on suositeltavaa, että suunnitelman yhteydessä todetaan sen olevan ilmastolaissa tarkoitettu kunnan ilmastosuunnitelma

Avustushaku on auki

- <https://ym.fi/kuntien-ilmastosuunnitelmat>
- Ympäristöministeriö voi myöntää kunnalle valtionavustusta ilmastosuunnitelman laatimista varten.
- Avustuksen enimmäismäärä on 45 000 euroa per ilmastosuunnitelmaan osallistuva kunta. Kunnilta ei edellytetä omarahoitusosuutta. Kokonaisuudessaan avustusta on jaettavissa vuosittain noin 2,6 miljoonaa euroa. Avustukset myönnetään hakemusten saapumisjärjestyksessä niin pitkään kuin määrärahoja riittää kunakin vuonna.
- Jotta määrärahoja riittäisi kaikille hakijoille, kuluvalle valtuustokaudella (2021-2025) avustusta on tarkoitus myöntää vain kunnille, joilla ei ole olemassa olevaa ilmastosuunnitelmaa tai joiden suunnitelma on vanhentunut.
- Vuonna 2025 alkavasta valtuustokaudesta eteenpäin avustusta myönnettäisiin kaikille kunnille riippumatta siitä, onko kunnalla ennestään ilmastosuunnitelmaa. Uusi haku on tarkoitus avata jo ennen kyseistä valtuustokautta.

Ilmastosuunnitelma tulee kytkeä kuntastrategiaan ja toimintakertomukseen

- Ilmastolain mukaan ilmastosuunnitelma on otettava huomioon kuntalain mukaisessa kuntastrategiassa (37 §) ja toimintakertomuksessa (115 §)
- Kuntastrategian kautta ilmastosuunnitelma tulee huomioiduksi kunnan keskeisessä suunnitteluasiakirjassa
- Lain perustelujen mukaan kuntastrategiaan voi olla tarkoituksenmukaista sisällyttää esimerkiksi kunnan ilmastosuunnitelman tavoitteet ja muut keskeiset seikat ja arvioida, kuinka ne otettaisiin huomioon kunnan toiminnassa ja taloudessa
- Tilinpäätökseen kuuluvassa toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta kunnassa ja kuntakonsernissa
- Ympäristökysymysten käsittelyä toimintakertomuksessa tukevat kirjanpitolautakunnan yleisohjeet
- Toimintakertomus on konkreettinen väline myös kunnan ilmastosuunnitelman ja -työn seurantaan
- Monien kuntien toimintakertomuksissa ympäristökysymyksiä on käsitelty omana lukunaan, ja osa kunnista on laatinut erillisiä ympäristö- tai ilmastotilinpäätöksiä

Sidosryhmien osallistaminen ja viestintä

- Ilmastolaissa ei ole veloitetta sidosryhmien osallistamiselle tai viestinnälle ilmastosuunnitelman laatimisprosessin ja seurannan aikana
- Lain perustelujen mukaan suunnitelmassa voi olla tarpeellista kuvailla sidosryhmien osallistamista ja lausunto- ja kuulemismenettelyjen toteuttamista
- Kuntalaissa on yleissäännös (22 §) kunnan asukkaiden oikeudesta osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan
- Lisäksi eri sidosryhmille on kuntalain mukaisesti myös tiedotettava kunnan toiminnasta, päätöksenteosta, suunnitelmista ja niiden vaikutuksista (29 §)
- On myös säädöksiä eräiden erityisryhmien osallistumismahdollisuuksien järjestämisestä (nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvostot)
- On tärkeää kutsua ja kytkeä kuntalaiset ja muut sidosryhmät mukaan kunnan ilmastotyöhön, sillä ilman heidän panostaan merkittäviin päästövähennyksiin on hyvin vaikea päästä
- Ilmastosuunnitelman tulee lain perustelujen mukaan kattaa kunnan oman ilmastomuutoksen hillintätoiminnan lisäksi kunnan päätösten vaikutukset asukkaiden ja sidosryhmien mahdollisuuksiin hillitä päästöjä omassa toiminnassaan
- Vuorovaikutus sidosryhmien kanssa tarjoaa mahdollisuuden saada suunnittelun tueksi tietoa esimerkiksi ilmastotoimien vaikutuksista eri kuntalaisryhmiin, yhteisöihin ja yrityksiin sekä yhteistyötarpeista ja -mahdollisuuksista toimien toteuttamisessa
- Vuorovaikutus voi lisätä kuntalaisten ja sidosryhmien ymmärrystä ja tietoisuutta ilmastotoimista ja luoda jaettua ymmärrystä, tahtoa ja ideoita ilmastotyöhön

Ilmastosuunnitelman sisältö

Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys

- Käytettävissä on Syken ylläpitämä Kuntien ja alueiden käyttöperusteinen päästötietopalvelu <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>
- Ilmastosuunnitelman tulisi sisältää tiedot kunnan alueelta aiheutuvista kasvihuonekaasupäästöistä päästökauppaan kuuluvia erillisvoimalaitoksia ja teollisuuslaitoksia sekä raskasta kauttakulkuliikennettä (paketti-, kuorma- ja linja-autot) lukuun ottamatta
- Tämä rajaus vastaa em. päästötietopalvelun niin sanotun Hinku-laskentamenetelmän mukaista laskentarajasta ilman laskennallisia päästöhyvityksiä.
- Kunta voi halutessaan tarkastella päästökehitystä lain minimivaatimuksia laajemmin
- Myös muita päästölaskentajärjestelmiä voidaan käyttää
- On suositeltavaa esittää päästötiedot valitulta tarkastelujaksolta vuosittain
- Tiedoista on suositeltavaa käydä ilmi eri päästösektorien osuudet kokonaispäästöistä, jotta syntyisi käsitys, mitkä ovat suurimmat päästölähteet kunnassa ja millä sektoreilla ovat suurimmat päästövähennyspotentiaalit
- Päästökehitystä kannattaa analysoida monipuolisesti, esimerkiksi millä tavalla päästöt ovat kunnassa kehittyneet, millä päästösektoreilla on ollut erityisesti muutoksia ja mistä muutokset ovat mahdollisesti johtuneet.
- On suositeltava esittää tiedot niin pitkältä ajalta, kuin ne ovat saatavissa tai vähintään kunnan asettamasta päästötavoitteen vertailuvuodesta alkaen

Päästövähennystavoitteen asettaminen (1)

- Ilmastosuunnitelmassa on esitettävä määrällinen tavoite kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä kunnassa
- Tavoitteen tulee kattaa kaikki kunnan alueelta aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt päästökauppaan kuuluvia erillisvoimalaitoksia ja teollisuuslaitoksia sekä raskasta kauttakulkuliikennettä lukuun ottamatta
 - ▶ **Käytännössä tämä päästörajaus em. päästötietopalvelun Hinku-laskentamenetelmää ilman tuulivoiman- tai muusta energiantuotannosta laskettavia päästöhyvityksiä**
- Hyvityksiä on käytetty esimerkiksi Hinku-verkoston kuuluvien kuntien päästövähennystavoitteen asettamisessa, mutta niitä ei kuulu sisällyttää osaksi ilmastolain mukaista tavoitteen asettamista
- Kunnan päästövähennystavoite voi kuitenkin kattaa myös päästöjä laajemmin
- Kunnan on otettava huomioon lain 2 §:ssä säädetty kansalliset ilmastotavoitteet asettaessaan omaa päästövähennystavoitettaan.
 - ▶ Huom! Kansallisten päästövähennystavoitteiden päästökattavuus poikkeaa Hinku-rajauksesta
- Lain perustelujen mukaan kansalliset tavoitteet ohjaavat kunnan päästövähennystavoitteen kunnianhimon tasoa
 - ▶ Esim. kunnan päästövähennystavoite olisi asetettava lähivuosisikymmenille
 - ▶ Kansallisten tavoitteiden huomioiminen viittaa myös päästövähennysten suuruusluokkaan, sillä kunnissa tarvitaan merkittäviä vähennyksiä, jotta kansallisten tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista
- Kunnalla voi olla perusteita asettaa myös kansallisia tavoitteita vähemmän kunnianhimoinen tavoite, jolloin se tulisi perustella ilmastosuunnitelmassa

Päästövähennystavoitteen asettaminen (2)

- Kunta voi halutessaan asettaa myös muita kuin päästövähennystavoitteita, kuten hiilinielujen vahvistamis- tai hiilineutraaliustavoitteen, mutta ilmastolaki ei siihen kuntaa velvoita
- Jos kunta asettaa hiilinielujen vahvistamis- tai hiilineutraaliustavoitteen, on, että ilmastolain perustelujen tavoitteet tulisi saavuttaa lähtökohtaisesti kotimaisin keinoin
- Ilmastosuunnitelmassa tulee asettaa päästövähennystavoitteelle myös vertailuvuosi, jonka on syytä käydä ilmi suunnitelmasta
- Tavoitevuoden asettamisessa kunta voi halutessaan noudattaa ilmastolain kansallisten päästövähennysten tavoitevuosia
- Tavoitteen asettamisessa ja sen realistisuuden arvioinnissa voidaan hyödyntää Syken ylläpitämää kuntien kasviuonekaasupäästöjen skenaariotyökalua <https://skenaario.hiilineutraalisuomi.fi/>

Toimenpiteet päästöjen vähentämiseksi

- Toimet tulee asettaa niin, että niiden avulla on mahdollista saavuttaa kunnan asettama ilmastotavoite
- Kuten päästövähennystavoitteen kohdalla, kunnalla voi olla perusteita rajata joitakin sektoreita kokonaan tai osittain toimien ulkopuolelle
- **Ilmastosuunnitelman tulee kattaa kunnan oman toiminnan ilmastomuutoksen hillintätoimien lisäksi kunnan päätösten vaikutukset asukkaiden ja sidosryhmien mahdollisuuksiin hillitä kasvihuonekaasupäästöjä omassa toiminnassaan**, joten suunnitelmassa asetettavien toimien tulee ulottua myös niihin
- Useimmiten kunta voi suoraan päättää vain sen omaa toimintaa koskevista ilmastotoimista, sidosryhmiin kunta voi vaikuttaa erilaisilla välillisillä tai epäsuorilla keinoilla
- Suunnitelman tulee sisältää erityisesti toimet, jotka on tarkoitus toteuttaa lähivuosina
- Suunnitelmasta pitää kuitenkin saada käsitys millaisilla toimilla tavoitteen saavuttamista edistetään myös pidemmällä aikavälillä.
- Päästöjen kehitykseen vaikuttaa myös muun muassa valtion ja Euroopan unionin politiikka
- Koska toimet tulee asettaa suunnitelmassa niin, että niiden avulla on mahdollista saavuttaa kunnan asettama ilmastotavoite, kunnan on käytännössä jollain tavalla arvioitava toimenpiteiden riittävyyttä
- Lain perustelujen mukaan yksittäisten ilmastotoimien tarkkojen päästölaskelmien sijaan keskeistä tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa on suuruusluokka ja kokonaisuus

Ilmastosuunnitelman seuranta

- Kunnan on esitettävä ilmastosuunnitelmassa tiedot suunnitelman toteutumisen seurannasta
- **Seurantatietojen tulee lähtökohtaisesti koskea sekä ilmastotoimien että tavoitteiden toteutumista**
- Suunnitelmassa tulee kuvata suunnitelmaan liittyvän tulevan seurannan toteuttamistapaa ja esittää tiedot mahdollisen edellisen suunnitelman toteutumisesta ja seurannasta
- On suositeltavaa, että toimenpiteiden toteutumisen seuranta tehtäisiin useammin kuin vain ilmastosuunnitelman päivittämisen yhteydessä
- Ilmastotyön tuloksia ja etenemistä voi raportoida toimintakertomuksessa tai erillisessä ilmasto- tai ympäristötilinpäätöksessä
- Tavoitteiden toteutumisen seurannassa tulee seurata erityisesti kunnan päästökehitystä ja arvioida, onko kunnan asettama päästövähennystavoite toteutumassa tavoitevuoteen mennessä
- Yleensä vain merkittävät energiaratkaisut ovat niin vaikutuksiltaan niin suuria, että ne voivat näkyä koko kunnan päästöseurannassa
- Kunta voi halutessaan seurata ja arvioida myös yksittäisen toimenpiteen vaikutuksia.
- Toimenpiteiden vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa tärkeässä roolissa ovat erilaiset mittarit ja indikaattorit, joiden avulla voidaan seurata erilaisia ilmastosuunnitelman määrällisiä ja laadullisia tavoitteita

Mitä muuta kunnan ilmastosuunnitelmassa voisi käsitellä?

Oppaassa esiteltyjä teemoja, joita kunta voi halutessaan esittää ilmastosuunnitelmassa

- Kunta voi esittää ilmastosuunnitelmassa ilmastolaissa asetettujen vähimmäisvaatimusten lisäksi muita tarpeelliseksi katsomiaan seikkoja
- Oppaan lopussa esitellään teemoja, joita kunta voi halutessaan sisällyttää suunnitelmaansa, ja annetaan ohjeistuksia, miten niitä voisi suunnitelmassa käsitellä
- Ilmastolaissa on säädetty erikseen mahdollisuudesta asettaa ilmastonmuutokseen sopeutumista tai nielujen vahvistamista koskevia tavoitteita tai toimia
- Suunnitelmassa voi olla tarkoituksenmukaista arvioida suunnitelman vaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle, koska ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikentyminen ovat kytkeytyneet toisiinsa
- Ilmastonmuutoksen huomioon ottaminen julkisissa hankinnoissa ja kiertotalouden edistäminen voivat myös olla tehokkaita keinoja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä
- Ilmastosuunnitelman laatiminen voi tarjota hyvän mahdollisuuden arvioida ja tarvittaessa kehittää kunnan ilmastojohtamisen käytäntöjä ja ilmastotyön organisointia

Kunta voi asettaa hiilinielujen vahvistamistavoitteita tai toimia ilmastosuunnitelmassa

- Jotkut kunnat ovat kuitenkin suunnitelleet ja toteuttaneet hiilinielujen vahvistamistoimia
 - ▶ Esimerkkejä
 - ▶ Turku: metsäsuunnitelman päivittämisessä otettu huomioon hiilinielujen säilyttäminen, korjataan pirstoutunutta viherverkostoa soveltuvia peltoalueita metsittämällä, suositaan maaperää säilyttävää rakentamista ja kehitetään puurakentamista
 - ▶ Pirkkala: vähennetään kunnan omistamien turvemaiden päästöjä metsänhoidon muutosten ja metsitysten avulla
 - ▶ Lahti: ohjataan rakentamista niin, ettei metsää ja hiilinieluja tuhota, ja metsitetään joutoalueita
- Kunta voi vaikuttaa suoraan vain pieneen osaa kunnan alueen hiilinieluista (käytännössä omistamallaan mailla)
- Vinkkejä toimenpiteiksi esim. maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164301>

On tärkeää sopeutua ja varautua ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin

- Kunnilla on tärkeä rooli ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, sillä kunta vastaa monista yhteiskunnan kannalta kriittisistä palveluista ja merkittävä osa sopeutumistoimista tehdään alueellisella tai paikallisella tasolla
- Kunnille kuuluu joitain sopeutumista edistäviä tehtäviä, mutta muutoin sopeutumistyö on suuressa osassa kuntia vasta alkuvaiheessa
- Kunnissa on oleellista sisällyttää sopeutumistyö osaksi tavanomaista suunnittelua ja päätöksentekoa
- Ilmastolaissa sopeutumisella tarkoitetaan toimia, joilla varaudutaan ja mukaudutaan ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin ja toimia, joiden avulla voidaan hyötyä ilmastonmuutokseen liittyvistä vaikutuksista, ja samalla vahvistetaan yhteiskunnan ilmastokestävyyttä
- Sopeutumiseen sisältyvällä varautumisella puolestaan tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään varmistamaan yhteiskunnan toimintojen mahdollisimman häiriötön hoitaminen erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa
- Sopeutuminen on osa riskien hallintaa kunnassa
- Sopeutumistyötä ohjaa kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelma KISS2030

Lisätietoa tarjolla

Infowebinaareja toukokuussa

- Kuntapykälävelvoite ja oppaan julkaisu **to 4.5. klo 12-13:30**
- Valtionavustuksen hakeminen **ti 9.5. klo 10-11**
- Päästötietopalvelukoulutus **ke 17.5. klo 10-11**
- Skenaariotyökalukoulutus **ke 24.5. klo 10-11**

Ympäristöministeriön infosivu

- <https://ym.fi/kuntien-ilmastosuunnitelmat>

Ota yhteyttä

Teemu.ulvi@syke.fi

Puh. 040-5717858